

מדיניות-החוץ הישראלית לקראת הבחירות לכנסת ה-22

סיכום כנס הבחירות של מכון מיתוים

ספטמבר 2019

לקראת הבחירות לכנסת ה-22, קיים מכון מיתוים ב-9 בספטמבר 2019 אירוע בחירות על מדיניות-החוץ הישראלית. האירוע התמקד בהערכת מדיניות-החוץ הישראלית הנוכחית ובהצגת מטרות וכיווני פעולה לעתיד, בדגש על קידום שלום עם הפלסטינים; העמקת השייכות האזורית במזרח התיכון, אירופה ואגן הים התיכון; וחיזוק מערך החוץ והדיפלומטיה. באירוע השתתפו פוליטיקאים בכירים מש מפלגות: השר יובל שטייניץ מהליכוד; ח"כ עפר שלח מכחול לבן; ח"כ מרב מיכאלי מהעבודה-גשר; ח"כ אלי אבידר מישראל ביתנו; ניצן הורוביץ, יו"ר המחנה הדמוקרטי; ועופר כסיף מהרשימה המשותפת. הם קיימו ראיונות אישיים עם ערד ניר, עורך חדשות החוץ בחדשות 12. ד"ר נמרוד גורן ומירב כהנא-דגן ממכון מיתוים הציגו בפתח האירוע [מגמות אחרונות](#) במדיניות-החוץ הישראלית [וממצאים מסקר](#) מיוחד שערך מכון מיתוים לקראת הבחירות. מסמך זה מסכם את עיקרי הדברים שנשאו ניציגי המפלגות השונות.

השר יובל שטייניץ, הליכוד

העשור האחרון הוא העשור הטוב ביותר של מדינת ישראל מבחינה כלכלית, ביטחונית ומדינית. לראש הממשלה יש יכולת מדינאית יוצאת דופן, שמניבה הישגים אדירים.

בעשור האחרון ישראל מנהלת מאבק אדיר מול איראן, שרובו נעשה הרחק מעיני הציבור. בעקבות זאת, לאיראן אין פצצת אטום והיא לא הצליחה להתבסס צבאית בסוריה. אומרים על נתניהו שיש לו שיגעון ואובססיה לנושא האיראני, וזה השיגעון הכי חשוב והכי מועיל בתולדות מדינת ישראל. בזכות זאת, הוטלו על איראן סנקציות והיא נבלמה. חשיפת ארכיון הגרעין האיראני חשפה החלטה איראנית לפתח יכולת שתאפשר ייצור של עשר פצצות אטום. היא גם פגעה בביטחון העצמי האיראני בדבר היכולת שלהם להגן על סודותיהם. כעת, ישראל צריכה לעבור לשלב הבא במאבק על איראן – לא רק לעצור את כוונותיה, אלא להצמיד אותה אחורה. יש מקום לדאגה מתוכן פגישה אפשרית בין טראמפ ורוחאני.

ישראל מאוד מעריכה את ידידותו של טראמפ לישראל ואת המהלכים ההיסטוריים שעשה, דוגמת העברת שגרירות ארה"ב לירושלים. זה מהלך שנשיאים קודמים התחייבו לו, אך לא עשו לבסוף. העברת השגרירות וההכרה בירושלים כבירתו של העם היהודי הם דברים בעלי חשיבות עצומה למדינת ישראל, אחרי 70 שנה בהן מחינו על החרמת ירושלים על ידי הקהילה הבינלאומית. מדינות כמו גואטמלה והונדורס כבר הולכות בעקבות האמריקאים, ויש עוד נוספות בדרך. זהו צעד היסטורי, שאפילו האופוזיציה בישראל לא מזלזלת בו.

משרד החוץ הוא משרד חשוב, ואני שמח שנמצא פתרון שישקם את מעמדו. בעבר, גם בשיאו של משרד כלכלי עולמי, משרד החוץ קיבל את התקציב שנדרש לו כדי לפעול, וכך צריך להיות גם היום. עם זאת, ב-15 השנים האחרונות חלו שינויים בעולם המדיני, וראשי מדינות ממלאים תפקיד הרבה יותר דומיננטי בתחום יחסי החוץ. הדבר בולט בדיוני עצרת האו"ם, שם נאמו בעבר שרי חוץ, והיום עושים זאת בעיקר ראשי מדינות.

אין פתרון בית ספר לסכסוך עם הפלסטינים. ממשלות שונות מימין ושמאל לא הצליחו להגיע לפתרון, ולא בכדי. אחרי הסכמי אוסלו, במקום שלום וביטחון קיבלנו הסתה, טרור וניסיון להקים מיליציות פלסטיניות חמושות שאיימו עלינו. כשאחוד ברק ניסה להגיע לפתרון כראש ממשלה, זה הוביל לאינתיפאדה ואוטובוסים מתפוצצים בכל הארץ, לא לשלום. ההתנתקות מעזה הייתה מוצדקת, למרות ששילמנו עליה מחיר. אלמלא

הטרור והטילים שהגיעו בהמשך מעזה, לא היינו צריכים להטיל סגר על הרצועה והיא הייתה נשארת פתוחה. ביהודה ושומרון המצב שונה לחלוטין. מדובר בארץ אבותינו ובלב הפועם של ארץ ישראל, יש שם התיישבות יהודית גדולה, ויש לאזור חשיבות ביטחונית ממעלה ראשונה. נתניהו דיבר על סיפוח גושי ההתיישבות הגדולים, לא על כלל השטח. גם בתכנית אלון דיברו על סיפוח, אז ייתכן שההבדלים בין ימין ושמאל בנושא זה אינם כל כך גדולים כפי שנדמה.

ישראל לא ביטלה את התיאום הביטחוני עם אבו מאזן ולא ביטלה פרויקטים כלכליים עם הרשות הפלסטינית. כיום, כשאנחנו מתכננים תשתיות חשמל וגז, אנחנו עושים זאת גם תוך מחשבה על טובת הפלסטינים. אבל, מאחר שאבו מאזן אינו מתנהג כפרטנר ואינו מפסיק את ההסתה הנוראית נגד ישראל במערכת החינוך הפלסטינית, ישראל שינתה אסטרטגיה והחלה לחזק – בגלוי ובחשאיות – קשרים עם העולם הערבי, שמבין כיום שאנחנו נכס עבורו, גם מבחינה מודיעינית.

הגז הטבעי מאפשר לייצר לראשונה שיתוף פעולה כלכלי, אנרגטי ואסטרטגי רחב היקף בציר השלום ישראל-מצרים-ירדן. בדצמבר יתחילו לזרום עודפי הגז למצרים וירדן, בעקבות חתימה על חוזים בהיקף של 26 מיליארד דולר, וזו רק ההתחלה. מצרים החליטה לקדם את שיתוף הפעולה הזה, ולתת לו חשיפה ציבורית. היא יזמה יחד עם ישראל את הקמת פורום הגז הים תיכוני בקהיר, ומאפשרת השתתפות גלויה של ישראל בכינוסי הפורום בקהיר. ישראל גם חתמה על הסכם ראשוני בעניין צינור גז לאירופה עם איטליה, יוון וקפריסין, שאושר על ידי האיחוד האירופי. יש עיכוב קל בחתימה עליו בגלל המשבר הפוליטי באיטליה, אך ישראל מקווה שזה יקרה בעוד כמה חודשים. הקמת הצינור היא פרויקט של שנים ארוכות, וחלק מהגז לא יעבור לאירופה דרך הצינור, אלא דרך מתקני ההנזלה שבמצרים.

ח"כ עפר שלח, כחול לבן

מצב צילומי החוץ – לא יחסי החוץ – של ישראל מעולם לא היה טוב יותר. בתחום של הצילומים, אנחנו לא מתיימרים להתחרות עם נתניהו.

אם לא ניפרד מהפלסטינים, אנו מסכנים את מעמדנו כמדינה יהודית ודמוקרטית. בנוסף, ללא התקדמות עם הפלסטינים, ההזדמנות ההיסטורית שקיימת כיום ביחסים עם מדינות ערב לאור שותפות האינטרסים האזורית, לא תהפוך למהלך מדיני אמיתי ואת המחיר נשלם בסוריה ובעזה. המצרים והסעודים אומרים זאת במפורש. ההזדמנות ההיסטורית היא לא בין נתניהו לבן סלמאן, אלא בין המדינות. היא לא נובעת מחיבה, וגם הקביעה שמדובר במדינות ערב מתונות אינה כל כך מדויקת. למדינות באזור יש אינטרס הישרדותי. ערב הסעודית למשל נמצאת בעיצומה של מלחמה חמה עם איראן. זה יוצר שותפות אינטרסים, אבל חלון ההזדמנויות לא יישאר פתוח לנצח. נתניהו מייצר תחושה ששיתוף הפעולה הביטחוני-מודיעיני עם מדינות ערב והחלטת הליגה הערבית להכיר בחזבאללה כארגון טרור הם טובים מספיק, אבל אין זה כך. מפגש בין טראמפ ורוחאני, אם יקרה, יוכל להביא להתפתחות שתצנן את המתיחות בין מדינות ערב ואיראן, וזה יצנן גם את השותפות בין ישראל ומדינות ערב. במקרה כזה, וללא התקדמות עם הפלסטינים, חלון ההזדמנויות האזורי שלנו צפוי יהיה להיסגר.

נתניהו נמנע מכל יוזמה אזורית. עסקת המאה האמיתית תהיה אם ישראל והשותפות שלה לאינטרסים במזרח התיכון תבואנה כולן לווינגטון, ויצליחו להחזיר את האמריקאים למעורבות במזרח התיכון כמשקל-נגד לרוסיה. הדבר חיוני על מנת להחזיר את האינטרסים הישראליים לקדמת הבמה. כיום, אנחנו מתמודדים עם איראן רק באמצעים צבאיים, וזו בעיה. מאז ספטמבר 2015, הרוסים יושבים על הגבול שלנו. נתניהו נוסע שוב ושוב למוסקבה, אך כל השיח עם פוטין הוא מבצעי – איך למנוע תאונות אוויריות – ולא מדיני. את התיאום המדיני פוטין מקיים עם רוחאני וארדואן, לא אתנו. זה מטריד שישראל – המדינה הכי חזקה באזור ברדיוס של 1,500 ק"מ – נותנת בסופו של דבר למציאות ולארגוני טרור קטנים להכתיב לה מה קורה. זה נובע מכך שנתניהו לא רוצה לנצל את השותפות עם ארה"ב ליצירת תנופה מדינית שתחלץ אותנו מהמבוי הסתום עם הפלסטינים ועם האזור. יש לקחת יוזמה, ליצור תהליך מדיני, להביא את השחקנים הרלבנטיים לווינגטון, להתקדם עם הפלסטינים, ואולי גם לכנס ועידה אזורית. בשביל התהליך האזורי צריכה להיות גם מעטפת בינלאומית אמיתית.

השותף הטבעי, המובהק והאסטרטגי של ישראל היא ארה"ב. מאוד שמחתי שארה"ב העבירה את השגרירות שלה לירושלים. יש חשיבות למחוות ולדברים סמליים כאלה. אבל, נתניהו גרם נזק ליחסים עם המערכת הפוליטית האמריקאית ועם יהדות ארה"ב.

אירופה היא שותפת הסחר הגדולה של ישראל, יותר מארה"ב. אבל, נתניהו מצטרף למנהגים הכי שונאי זרים ביבשת, שהם חלק מהגל העכור של הפוליטיקה הלאומנית העולמית, ושמזוהים עם ערכים שלא צריכים להיות של מדינת ישראל. ישראל צריכה מדיניות-חוץ מאוזנת. היא לא צריכה לנתק יחסים עם מדינות כמו הונגריה ופולין, אבל היא כן צריכה לשקם את היחסים עם בעלות בריתנו במערב אירופה ולהעמיד אותם על פסים הרבה יותר מעשיים. אין כאן דיכוטומיה.

ועדת החוץ והביטחון היא המקום היחיד בו מתקיימים דיוני עומק, בהשתתפות כל הגורמים הרלבנטיים. זה לא קורה בקבינט ולא במטה לביטחון לאומי (מ"ל) שנתניהו סירס. עיקרה של הוועדה הוא בפיקוח ובהשפעה על השיח, ולא בתחום המעשי. אבל, לוועדה יש כוח ביצועי תקציבי שהיא לא מיישמת. הוועדה גם לא עוסקת כמעט כלל בנושאי חוץ. היא בעצם "ועדת הביטחון, הביטחון, הביטחון והחוץ". פיצול לוועדות נפרדות לחוץ ולביטחון הוא לא פתרון פרקטי לכך.

הפריזמה דרכה רואים בישראל את הזירה הבינלאומית והאזורית היא פריזמת הביטחון. זה לא צריך להיות כך. יש זלזול מתמשך במשרד החוץ, שהביא הלכה למעשה לביטול משרד החוץ. אין למשרד כסף, כי הממשלה לא נותנת לו כסף, ולכן אין לו יכולת לפעול. ראש הממשלה רואה את עצמו כשר החוץ, ולא מתייחס אל משרד החוץ כמערכת חשובה שצריך לשמר ולטפח. במשרד החוץ יש אנשים נהדרים וחדורי שליחות. אני פוגש אותם בכל משלחת לחו"ל ושומע מהם על התנאים הקשים ועל העזיבות במשרד. מדובר בעוול רב-שנים. הגשתי לכנסת הצעת חוק שתעגן את מעמד משרד החוץ, אותה גיבש רונן הופמן, אך הקואליציה מפילה את ההצעה הזו שוב ושוב.

ממצאי סקר טרום-הבחירות של מכון מיתוים מעידים שלציבור לא ממש אכפת ממשרד החוץ, וזה לא במקרה. זו בעיה שיצרה הממשלה. במשך ארבע שנים לא היה שר חוץ ואת סמכויות המשרד מחלקים כמו סלאמי למשרדים שונים. הציבור רואה זאת, וחושב שאם למנהיגים המשרד לא חשוב, אז אולי זה באמת לא חשוב. נתניהו הופך באופן שיטתי את גופי המטה ואת הגופים שאמורים לטייב את תהליך העבודה וקבלת ההחלטות לשליחים של ראש הממשלה. ראש המ"ל הפך לשליח אישי של נתניהו, וזה סותר את מהות עבודת המ"ל. אותו דבר קורה עם משרד החוץ. זה פוגע במערך החוץ, שאמור לעשות עבודה בשביל עם ישראל. אנחנו נחזיר את משרד החוץ למעמדו הראוי, שלא היה לו מאז ימי אבא אבן.

ח"כ מרב מיכאלי, העבודה-גשר

שני הדברים החשובים ביותר בתחום מדיניות-החוץ הם הנושא הפלסטיני והיחסים עם ארה"ב.

מפלגת העבודה מתמקדת אמנם בקמפיין חברתי-כלכלי. אבל, היא אומרת בבהירות שעמדתה בנושא הפלסטיני והמדיני-ביטחוני לא השתנתה. מפלגת העבודה היא המפלגה העקבית ביותר באמירה הברורה שלה בזכות הסכם עם שכנינו הפלסטינים. אנחנו לא מסתירים ולא זונחים את הנושא המדיני. יש להפסיק את השליטה על העם הפלסטיני. אפשר להגיע להסכם איתם, אבל צריך להפסיק את השליטה על הפלסטינים, גם אם לא מצליחים להשיג הסכם איתם. צריך שיהיה למדינת ישראל גבול, ולמפלגת העבודה יש תכנית עבודה סדורה בנושא. ב-50 השנים האחרונות התמכרנו למשא ומתן פנימי בינינו על הנושא הפלסטיני. אחרי עשור של דרדור היחסים עם הפלסטינים, היחסים הם קשים. אם רוצים לסיים את הסכסוך, אפשר לייצר שותף בצד השני. יש דרכים לסיים את הסכסוך במתכונתו הנוכחית, אבל חסרה הנהגה פוליטית עם רצון לעשות זאת.

נתניהו לא מרוצה מהאפשרות שתתקיים פגישה בין טראמפ לרוחאני. האפשרות הזאת מייצרת היסטריה, ומראה שאי אפשר לנהל את טראמפ. נתניהו הימר על האינטרס הישראלי ושם את כל יתרו על טראמפ, ששנא על ידי רבים בארה"ב ונתפס כבלתי-לגיטימי. החיבור המוחלט בין נתניהו לטראמפ מדביק אותנו בטרמפיזם. האם העברת השגרירות לירושלים קידמה את הביטחון שלנו? האם היא שינתה במשהו את

מציאות חיינו? טראמפ לא נקף אצבע להרחיק את האיראנים מהגבול הצפוני שלנו. זה קורה במשמרת של נתניהו, שלא הצליח לשכנע גם את פוטין נתניהו לעשות משהו בסוריה לטובת האינטרסים הישראליים.

הברית עם ארה"ב היא הנכס האסטרטגי החשוב ביותר של ישראל, אך נתניהו מנכר מישראל חלקים גדולים מהציבור האמריקאי ומהקהילה היהודית. עוד לפני עידן טראמפ, ישראל שילמה מחיר בארה"ב על התנהלות נתניהו. היום זה נכון הרבה יותר. הנזק שנתניהו גורם ליחסים עם הדמוקרטים בארה"ב הוא עמוק, ויוצר אצלם סלידה. נתניהו יורק בפרצוף של ציבורים רחבים בבת הברית החשובה ביותר שלנו. זה מתבטא בקושי לדבר על ציונות בקמפוסים. ארגון הסטודנטים של ג'יי סטריט נותר אחד הבודדים שעוד מסוגל לעשות זאת.

הערכים שהאיחוד האירופי מבוסס עליהם עולים בקנה אחד עם האינטרסים של ישראל ושל יהדות העולם. נתניהו מתעלם מתופעות אנטישמיות תמורת אפשרות לקבל גיבוי ממנהיגים פופוליסטיים באירופה למדיניות השערורייתית שלו מול הפלסטינים, וזה דיל מאוד מסוכן.

האינטרסים המדיניים שלנו מוזנחים. הקמפיין שמנהל נתניהו סביב נושאי חוץ הוא קמפיין לטובתו של נתניהו, לא לטובת ישראל. נתניהו הזניח מערכות ממשל רבות, אך את משרד החוץ הוא החריב בכוונה. הוא לא יכול לשאת את העובדה שמדובר במשרד של אנשי עולם, אינטלקטואלים, עם תפיסות עולם מגובשות ועם חשיבה ביקורתית. לכן, הוא חיסל בכוונה את משרד החוץ. האינטרס של נתניהו הוא לא בהכרח האינטרס הישראלי. המערכות הממשלתיות עוברות הפרטה ומשרתות את האינטרסים של נתניהו ולא של המדינה, וזה מסוכן.

ח"כ אלי אבידר, ישראל ביתנו

נתניהו בוחר לפרסם מידע על איראן בעיתוי הנוכחי כי הוא לא רוצה שנשים לב שאנשים לא יכולים לישון בשדרות בלילה. האיראנים עובדים על כל העולם, לא רק עלינו, אבל צריך לפרסם דברים בציבור כשיש לזה משמעות אמיתית.

בסוריה יש לישראל מאבק קשה, שלצד אנחנו לא מנצחים בו. האיראנים יודעים להכיל את ההתקפות שלנו. האינטרס שלהם הוא להשתלט על סוריה כמו שהם עשו בלבנון. הפרסום על תקרית הרחפנים לא סייעה לנו. זה גרר תגובות מעזה ומהחזבאללה. בחזבאללה יכולים להגיב בעוצמה הרבה יותר גדולה מאשר בירי טיל על ידי חוליה. הם עשו זאת כדי לצאת ידי חובה, וכדי שהמאבק עם ישראל לא יפריע לאיראן במשימה העיקרית של ההשתלטות על סוריה.

למזרח התיכון יש קצב משלו ומדיניות משלו, ואנחנו לא מבינים את השטח. צריך להתנהל נכון, על פי שני עקרונות: טרור יענה בטרור, ותמיד צריך לייצר דיאלוג עם גורמים מהצד השני. אסור להפוך את העניין הפלסטיני למכשול בקשר עם העולם הערבי. צריך להתייחס יותר למה שיהיה מעבר לגבול שייקבע עם הפלסטינים ולא רק לשאלה איפה יעבור הגבול. בכל אזור שאין בו טרור, צריך לאפשר לפלסטינים חיים טובים, וצריך לאפשר להם גם לבנות. זוהי שיטת המקל וההגזר.

העולם הערבי רוצה לדבר אתנו, אבל לא כמו שאנחנו רוצים – לא רוצים שם שלום מוחלט וסוף הסכסוך, כמו שבישראל מייחלים. את זה אי אפשר. נצטרך להסתפק בהסדרים מדיניים, גם עם הפלסטינים וגם עם מדינות ערב. יש לתחזק את הקשרים עם מצרים וירדן, ולקדם דיאלוג אסטרטגי עם מדינות המפרץ שיש להן אינטרס מובהק לדבר אתנו.

נתניהו רצה לבקר בהודו לפני הבחירות כדי לטוס מעל ערב הסעודית ולהציג זאת כגימיק. הוא רצה למכור שקר שאוטוטו חברת אל על תטוס מעל ערב הסעודית. כשהבין שזה לא יקרה, ביטל את הנסיעה. וזה לא קורה גם בגלל הנסיעה של נתניהו לעומאן לפני הבחירות הקודמות.

הנסיעה לעומאן הייתה אומללה וגרמה רק נזק. עומאן היא בת ברית של איראן, כולל עם החות'ים נגד הסעודים. אנשי קשר שלי במפרץ אמרו לי ש"אחרי הביקור המבייש של נתניהו בעומאן, הוא יכול לחצות את ערב הסעודית רק ברגל. מטוס שלו לא יעבור מעל ערב הסעודית". נתניהו נתן לגיטימציה מיותרת לעומאן. זה מביש לאור המעורבות של עומאן בתימן ובסוריה. בשנת 2000, עומאן זרקה את הנציג הישראלי משטחה

בבושת פנים ובהתראה של שבוע. ישראל צריך להגיב בהתאם ולשמור על הכבוד הלאומי. במקום לבקר אצלם, היה צריך לגרור את הסולטאן שלהם לביקור בירושלים. בכל מקרה, נתניהו לא היה צריך לקחת אתו את ראש המוסד לעומאן. הוא עשה זאת רק כדי להראות לציבור שזה ביקור חשוב לכאורה. ראש המוסד לא צריך את נתניהו כדי להגיע לעומאן. יש לישראל זהות אינטרסים עם מדינות במפרץ, גם בנושא האיראני. אבל, מאבדים את היכולת למנף את זה כשעושים שטויות כמו הנסיעה של נתניהו לעומאן. זה גרם גם לכישלון הועדה הכלכלית בבחריין, בה לא הייתה נציגות ישראלית רשמית. אחרי הביקור בעומאן, שהרתיח אותם, הבחריינים לא הסכימו להגעת נציגים ישראלים לוועידה. את נתניהו לא עניין כיצד הביקור בעומאן השפיע, היה לו חשוב רק להראות טוב. נתניהו עושה לעצמו קמפיין במיליוני שקלים. הוא נסע ללונדון בשביל חצי שעה של פגישה עם בוריס ג'ונסון. בשביל הזדמנות צילום, לחיצת יד, וסרטון יוטיוב. זה לא רציני.

מדינה שלמה נכנסה לחרדות מתגובה אפשרית של חזבאללה לפעילות שלנו בלבנון. ככה לא מתנהגת מדינה שיש לה יכולות. אנחנו נדאג שתהיה פחות בהלה ושתהיה ממשלה שמקבלת החלטות. נדאג גם לרפורמה בעבודת הקבינט. ראש המל"ל מאיר בן שבת ממלא תפקיד מרכזי בקמפיין הליכוד. הוא ממדר לחלוטין את אנשי משרד החוץ, שלא יודעים איזה ביקורים הוא מארגן לטובת הזדמנויות צילום לראש הממשלה.

משרד החוץ נמחק. אין משרד חוץ ואין מדיניות-חוץ. כשליברמן היה שר חוץ הייתה חלוקה ברורה בינו לבין נתניהו. ליברמן הוא המנהיג הישראלי שנפגש הכי הרבה עם מנהיגי מדינות ערב, יותר מנתניהו ומכל שריו ביחד. ליברמן מעולם לא פרסם את הפגישות שלו עם בכירים במדינות ערב. ב-2016 הוא נפגש עם הקטרים לבקשת ראש הממשלה, ולשכת נתניהו – שידעה שקטר הולכת לממן משכורות של החמאס – הדליפה זאת. ליברמן היה גם שר החוץ שעשה הכי הרבה למען הקשרים עם אפריקה, והתקבל בכבוד מלכים במדינות היבשת. ליברמן עשה, אבל נתניהו לקח קרדיט על מה שליברמן השיג, דוגמת התמיכה של רואנדה בישראל במועצת הביטחון.

ניצן הורוביץ, יו"ר המחנה הדמוקרטי

למחנה הדמוקרטי יש תכנית מדינית אמיתית. אני הייתי הפוליטיקאי היחיד חוץ מנתניהו שביקר בחברון, חברי רשימה שלנו נפגשו עם אבו מאזן, וברק מדבר על הנושא המדיני כל הזמן. הנושא הפלסטיני חשוב ביותר, גם כי נתניהו רוצה לספח את השטחים אחרי הבחירות. הוא אומר זאת במפורש, והוא מתכנן להכניס מיליוני פלסטינים נטולי זכויות תחת שלטון ישראלי. זה נקרא אפרטהייד וזה מסוכן מאוד. צריך לנהל משא ומתן עם הפלסטינים למען פתרון שתי-המדינות. אין לזה חלופה ואין פתרון אחר. המפה של יוזמת ז'נבה די מקובלת עליו – מדינה פלסטינית ברוב שטחי הגדה המערבית, לצד מדינת ישראל. הגושים הגדולים יכללו בישראל, וההתנחלויות המבודדות והמאחזים – שתוקעים מקלות בגלגלים – יצטרכו להתפנות. לפלסטינים תהיה ריבונות, ושתי המדינות ישתפו פעולה זו עם זו.

המדיניות של נתניהו היא להחליש את הרשות הפלסטינית במקום לדבר איתה, וזו פשוט איוולת. צה"ל, השב"כ ורשות המים – כולם מקיימים קשרים עם הרשות הפלסטינית. נתניהו משמר את שלטון החמאס ברצועת עזה, מזרים לו כסף ומעמיק את הפיצול בין עזה לגדה המערבית. הוא מנסה לקדם טענה שאין בעצם בעיה דמוגרפית בגלל הפיצול בין הרצועה לגדה, ושגלל זה אפשר לספח. תושבי עוטף עזה משלמים על כך את המחיר, וכך גם תושבי רצועת עזה. יש רצף מתמשך של עוד סבב, ועוד דם ועוד כסף. זה פשוט טירוף.

בעולם יש כיום גל אנטי-דמוקרטי, שאי אפשר להתכחש לו. ישראל היא חלק מהתהליך הזה. החברים הטובים של נתניהו בעולם עומדים בראש מדינות שמתרחקות מהדמוקרטיה, דוגמת הונגריה וברזיל. במדינות האלה, מכנים את היריבים הפוליטיים "בוגדים", דורסים את התקשורת החופשית ופוגעים בבית המשפט העליון. זה דומה למה שנתניהו עושה בישראל. נתניהו גורר את ישראל למחוזות הימין הקיצוני והלאומנות, לציר העולמי החשוך. הוא יוצר קשרים עם מנהיגים כאלה, בניגוד לאינטרסים של הקהילות היהודיות באותן מדינות.

הדוגמה הקיצונית ביותר היא ביחסים עם ארה"ב. נוצר קרע של ממש בין ישראל והקהילה היהודית שם, שברובה היא ליברלית ופרוגרסיבית. ישראל הייתה צריכה להיות הראשונה להגן על יהודי ארה"ב, לאחר התבטאות טראמפ נגד אלה מהם שמצביעים לדמוקרטים. הדמוקרטים שולטים בבית הנבחרים, רוב יהודי ארה"ב מצביעים להם. אבל לנתניהו לא אכפת מהם. הוא חובר לטראמפ בכל מחיר ולא מגלה סולידריות עם

היהודים בארה"ב. זה התחיל עוד לפני טראמפ. ההתייחסות השלילית של נתניהו לאובמה הייתה טעות. הוא היה פרו-ישראלי, כמו כל נשיאי ארה"ב. למה היה צריך לירוק לו בפרצוף ולהילחם בו? אפשר וצריך לנהל מדיניות-חוץ יותר מאוזנת.

תחום מדיניות-החוץ הוא הכי מופקר בכנסת. אין פיקוח פרלמנטרי על מדיניות-החוץ ונושאי חוץ כמעט שלא עולים לדיון בכנסת. ועדת החוץ והביטחון עוסקת כמעט אך ורק בענייני ביטחון, ולא בענייני החוץ. אנו אחת המדינות הפרלמנטריות היחידות בעולם שאין בה ועדה ייעודית לענייני חוץ. גם משרד החוץ הוא חלש. חושבים בארץ שמה שקובע זה הצבא והביטחון, ושהמדינאות היא מטרד.

אפשר לתקן את מדיניות-החוץ הישראלית. זה עניין של בחירה, כי מדיניות-החוץ היא נגזרת של מצב פוליטי. נתניהו הולך בכיוון ברור של ימין קיצוני, אבל גם הוא משלם מחיר, כפי שבא לידי ביטוי בהתפתחות בין טראמפ לרוחאני. בעיני הימין, כל מי שחושב שצריך לפנות התנחלויות הוא אנטישמי ונגד ישראל. זה לא המצב, ואת התפיסה הזאת צריך לשנות. נתניהו מוביל דרך מדינית מאוד מסוימת, שמובילה לקיפאון מדיני, חבירה לגורמים אנטי-דמוקרטיים בעולם וקרע עם יהדות ארה"ב.

ח"כ עופר כסיף, הרשימה המשותפת

המאבק בכיבוש הוא המרכזי והחשוב ביותר. כולנו ברשימה המשותפת מסכימים שצריכה לקום מדינה פלסטינית עצמאית, לצד מדינת ישראל, בכל השטחים שנכבשו ב-1967. אנחנו גם רוצים שישראל תהיה מדינה דמוקרטית, אבל תחת נתניהו היא אתנוקרטית ושייכת רק ליהודים. את זה אנחנו לא יכולים לקבל.

אנחנו לא נשב בקואליציה בה לא יתקיימו התנאים הבסיסיים שאיימן עודה הצהיר עליהם. אף מפלגה לא נכנסת לממשלה בלי לקבל משהו. המפלגה הקומוניסטית קיימת כבר מאה שנה. היא תמיד לקחה חלק בתהליכים, גם בתקופת הישוב היהודי. אנחנו – יחד עם שלוש המפלגות השותפות שלנו – כאן כדי להשפיע. לא היינו מעולם בקואליציה משום שלא רצו אותנו שם. אפילו רבין, שנהנה מתמיכת המפלגות הערביות, לא התכוון להכניס אותן לקואליציה.

ישראל תמכה בעבר במשטרים החשוכים ביותר, והיא צריכה מדיניות-חוץ מוסרית. היא חייבת להתנהל כמדינה מתוקנת גם כלפי חוץ. לא לתמוך ברצח העם במיאנמר או באוגנדה, ולא לתמוך בניאו-נאצים או במשטרים רצחניים וגזעניים שמשתמשים בנשק ישראלי. ביחס לגודלה, ישראל היא מספר אחת בעולם בהיקף הייצוא של אמצעי לחימה והסחר בהם.

ישראל צריכה להתנגד לאימפריאליזם שמובל על ידי ארה"ב, אבל עליה גם לפסול שותפות עם משטרים ראקציונרים וחשוכים, כמו של ערב הסעודית. זה בעייתי שהסעודים, על פי הפרסומים, עקבו אחרי העיתונאי שנרצח (חשוקג'י) תוך שימוש באמצעי מעקב ישראלים. המשטר הסעודי הוא אחד החשוכים בהיסטוריה.

יש בעייתיות עם ערבים שמשתרטים כדיפלומטים במשרד החוץ, משום שהם נדרשים לייצג מדיניות מסוימת שבציבור הערבי לא מסכימים לה. יש טעם לפגם בכך שאדם מופלה, שאינו נחשב שווה ערך במדינת ישראל ושמתייחסים אליו בה כאזרח סוג ג', הולך ומייצג את המדינה. זה מזכיר את הדיון שהתקיים בארה"ב בימי ההפרדה הגזעית, בשאלה האם ספורטאים שחורים צריכים לייצג את ארה"ב, והאם חיילים שחורים צריכים להתגייס למלחמה בווייטנאם.

זה שמישהו ערבי לא הופך אותו אוטומטית לכזה שיכול לשמש גשר למדינות אזור. יש ערבים בעלי עמדות שונות. מה שחשוב זה ההשקפות של האדם ולא מוצאו. זה עניין של ערכים. נשאלת גם השאלה למה אנחנו מתכוונים ב"גשר"? אם הכוונה שהערבים ישמשו גשר כשהם חלק מהעוצמה הישראלית, ולא כמי ששוללים מהם את העוצמה הזאת, אז זה בסדר שישמשו כגשר. אבל, לצערי אנחנו לא נמצאים היום במצב הזה.

אנחנו עובדים קשה להעלות את אחוז ההצבעה בחברה הערבית. בבחירות הקרובות הקול הערבי יוכל להכריע מי יהיה בשלטון. גם אם הציבור הערבי לא יהיה מיוצג בממשלה, ביכולתו להשפיע על מי שישלוט במדינה. אחוז הצבעה גבוה של הערבים יסייע להשאיר את הרשימה הכהניסטית מחוץ לכנסת.